

Дискурсивне вираження концепту

Метою пропонованої розвідки є з'ясування системної організації взаємовідношення когнітивного поняття концепт з погляду дискурсивної парадигми знання.

Оснoву більшoсті складених в сучаснoму мoвoзнавстві підходів до визначення поняття концепт складає твердження про те, що він репрезентується семантичними структурами (різного рівня складності та абстрактності) та одиницями лексичної системи мови. Концепти вербалізуються на різних рівнях мови, проте, пріоритетним, з точки зору Н.А. Красавського, слід визнати лексичний рівень, на якому найбільш очевидно і безпосередньо фіксуються в знаковій формі арте- і ментофакти матеріальної і, відповідно, духовної культури людини [2, с. 182]. Важливо зазначити, що концепт пов'язаний безпосередньо не з лексемами, а з лексикулою – лексико-семантичним варіантом слова. Одним і тим же словесним виразом можуть репрезентуватись різні концепти, що вказує на їх багатогранність. Таким чином, концепт співвідноситься зі словом в одному з його значень; він виникає не безпосередньо із значення слова, а являється результатом зіткнення словникового значення слова з особистим досвідом людини.

Лексичні одиниці є засобами актуалізації концептів не лише в текстовому, а і в дискурсивному просторі, оскільки жодне мовне явище не може бути описано без його вживання, тобто без врахування дискурсивних аспектів. Цінність дискурсивного підходу під час дослідження концептів визначається самою природою дискурсу, його лінгвосоціальним, динамічним характером. Н.В. Крючкова зазначає, що дискурс є одночасно і «середовищем» і «засобом реалізації» і тим, що впливає на зміну та розвиток концептів [2, с. 271].

Різноманітні аспекти дискурсивного підходу до вивчення мовних явищ відображає тлумачення терміна дискурс, яке запропонувала Н.Д. Арютюнова: дискурс – це зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними,

прагматичними, соціокультурними, психолінгвістичними та іншими факторами, текст, взятий у події; мова, яка розглядається як ціленаправлена соціальна дія, як компонент, що бере участь у взаємодії людей і механізмів їх пізнання (когнітивних процесів) [1, с. 136-137]. З одного боку, дискурс тяжіє до прагматичної ситуації, яка залучається задля визначення його комунікативної адекватності, зв'язності, імплікацій, пресуппозицій, а з іншого – дискурс апелює до ментальних процесів учасників комунікації.

Дослідники сходяться на думці, що будь-який дискурс варто вважати концептуальним вже за своєю природою. Дискурсивний підхід є найбільш актуальним на сьогодні адже, у його межах, передумовою логічного концептуального аналізу є обов'язкова верифікація отриманих даних задля дослідження дискурсивних засобів вербалізації концепту [3, с.12].

Резюмуючи отримані результати дослідження взаємовідношення дискурсу і концепту, варто зазначити, що відношення концепту і дискурсу мають двонаправлений характер: не лише той чи інший тип дискурсу об'єднує в собі певні концепти, але і концепти, що мають на собі певний відбиток дискурсу, до якого вони належать, мають здатність певним чином направляти комунікацію, породжуючи навколо себе певний дискурс.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Арутюнова Н.Д. Логический анализ языка: противоречивость и аномальность текста / Н.Д. Арутюнова. – М.: Наука, 1990. – 278 с.
2. Крючкова Н. В. Методы изучения концептов / Н. В. Крючкова // Русская и сопоставительная филология: состояние и перспективы. – Казань : Изд-во Казан. ун-та, 2004. – С. 271–272.
3. Мартинюк А. П. Концепт у дискурсивній парадигмі / А.П. Мартинюк // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2006. - № 725. – С. 9 – 12.